

Міністерство освіти і науки України
Відокремлений структурний підрозділ
"Закарпатський лісотехнічний фаховий коледж
Національного лісотехнічного університету України"

Циклова комісія суспільно-гуманітарних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Директор ЗЛФК НЛТУ України

Михайло ЛИПЧЕЙ

08 2023 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Організація та управління в
природоохоронній діяльності

Галузь знань

10 Природничі науки

Спеціальність

101 Екологія

Освітньо-професійна програма

Екологія та охорона навколишнього середовища

Освітньо-професійний ступінь

фаховий молодший бакалавр

Хуст - 2023

Програма навчальної дисципліни «Організація та управління в природоохоронній діяльності» для здобувачів освіти спеціальності 101 Екологія, освітньо-професійної програми «Екологія та охорона навколишнього середовища».

Розробник: Біланинець В. Ф., викладач.

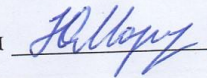
Програму розглянуто на засіданні циклової комісії суспільно-гуманітарних дисциплін ЗЛФК НЛТУ України

Протокол від «28» 08 2023 р. № 1

Голова циклової комісії Віктор ШЕФФЕР

Схвалено методичною радою

Протокол від «30» 08 2023 р. № 1

Голова методичної ради Юрій МОРОЗ
«30» 08 2023 р.

І. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <i>10 Природничі науки</i>	Нормативна	
	Спеціальність <i>101 Екологія</i>		
Модулів – 2	Освітньо-професійна програма <i>Екологія та охорона навколишнього середовища</i>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		4-ий	-
Загальна кількість годин - 90		Семестр	
	8-ий	-	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 год. самостійної роботи студента – 2 год.	Освітньо-професійний ступінь <i>фаховий молодший бакалавр</i>	Лекції	
		36	-
		Семінарські	
		24	-
		Самостійна робота	
		30	-
		Вид контролю:	
ДЗ	-		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 66,6 % : 33,3 %

II. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Організація та управління в природоохоронній діяльності» належить до вибіркових освітніх компонентів (за вибором здобувача освіти) освітньо-професійної програми «Екологія та охорона навколишнього середовища» спеціальності 101 Екологія.

Організація управління в природоохоронній діяльності – це процес планування, організації, приведення в дію та контроль організації з метою досягнення координації людських і матеріальних ресурсів, необхідних для ефективного виконання завдань у сфері природоохоронної діяльності.

Метою навчальної дисципліни є послідовне та всебічне формування знань щодо базових категорій організації природоохоронної діяльності, подальше поглиблення процесу пізнання теорії і практики організації управління охороною навколишнього природного середовища, дати майбутньому фахівцю – екологу, на основі теорій організації та управління, цілісну уяву про екологічну діяльність як єдину систему та на міжнародному рівнях.

Основними завданнями вивчення дисципліни є вивчення теоретичних понять категорій організації управління та сучасних тенденцій їх розвитку у цій галузі знань; ознайомлення студентів з організацією ефективної взаємодії суб'єктів екологічної діяльності щодо раціонального використання і відновлення природних ресурсів, а також охорони навколишнього середовища; опанування методологічним апаратом організації управління в екологічній діяльності; набуття здібностей для творчого пошуку напрямків удосконалення природоохоронної діяльності на локальному, регіональному та державному рівнях.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми «Екологія та охорона навколишнього середовища» студенти повинні:

знати:

сутність, зміст та завдання організації управління в природоохоронній діяльності та сучасні тенденції її розбудови; теоретичні основи організації управління; організації державного управління природоохороною діяльністю в Україні; міжнародний досвід в управлінні навколишнім природним середовищем;

вміти:

використовувати методи науки і прийоми дослідження в організації управління; визначати об'єкти організаційно-правових форм господарювання; аналізувати процеси і процедури організації управління; здійснювати проведення первинного екологічного аналізу та розробку екологічної політики і екологічної програми; впроваджувати систему ISO 14000.

При вивченні навчальної дисципліни «Організація та управління в природоохоронній діяльності» у здобувачів освіти мають бути сформовані такі загальні (ЗК) та спеціальні (СК) **компетентності**:

- ЗК01: здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
- ЗК02: здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства, в тому числі правові;
- ЗК05: знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- ЗК06: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- ЗК08: прагнення до охорони та збереження навколишнього середовища;
- СК08: здатність до використання основних принципів і складових екологічного управління;
- СК10: здатність інформувати громадськість про стан екологічної безпеки та збалансованого природокористування;
- СК11: здатність до участі в реалізації природоохоронних заходів або екологічних проєктів;
- СК12: здатність до опанування міжнародного та вітчизняного досвіду регіональних та транскордонних екологічних проблем.

Формування предметних компетентностей навчальної дисципліни має сприяти досягненню результатів навчання, передбачених освітньо-професійною програмою підготовки фахівців освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр.

За підсумками вивчення навчальної дисципліни «Організація та управління в природоохоронній діяльності» здобувачі освіти повинні досягнути наступних **результатів навчання**:

- РН2: здійснювати пошук, відбирати інформацію з різних джерел у сфері професійної діяльності;
- РН7: використовувати нормативні документи, довідкові матеріали для практичного виконання робіт і проведення обробки даних;
- РН15: забезпечувати дотримання правил охорони праці, промислової, пожежної та екологічної безпеки.

Програма навчальної дисципліни «Організація управління в природоохоронній діяльності» розрахована на 90 годин, 3 кредити ЄКТС (1 кредит ЄКТС = 30 годин).

III. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва змістовних модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	всього	у тому числі:			всього	у тому числі:		
		лекції	семінарські	с.р.с.		лекції	семінарські	с.р.с.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
МОДУЛЬ 1								
Змістовний модуль 1. Сутність управління природокористуванням та охороною довкілля.								
Наукові та правові основи організації господарської діяльності. Підприємництво. Методологічні та правові засади організації управління в екологічній діяльності. Процеси і процедури організації управління. Організація державного управління в екологічній діяльності України. Організація управління в екологічній діяльності органами місцевого самоврядування. Організаційно-економічний механізм управління екологічною діяльністю.								
Тема 1. Наукові та правові основи організації господарської діяльності. Підприємництво.	6	2	2	2				
Тема 2. Методологічні та правові засади організації управління в екологічній діяльності.	6	2	2	2				
Тема 3. Процеси і процедури організації управління.	8	4	2	2				
Тема 4. Організація державного управління в екологічній діяльності України.	8	4	2	2				
Тема 5. Організація управління в екологічній діяльності і органами місцевого самоврядування.	8	4	2	2				
Тема 6. Організаційно-економічний механізм управління екологічною діяльністю.	6	2	2	2				
Разом за змістовним модулем 1	42	18	12	12				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
МОДУЛЬ 2								

Змістовний модуль 2. Організаційна структура управління природоохоронною діяльністю.

Компетенція органів управління в екологічній діяльності. Державні органи загальної компетенції. Державні органи спеціальної компетенції. Організація системи державних органів щодо спостережень за станом навколишнього природного середовища України. Порядок проведення інспекторських перевірок по дотриманню природокористувачами вимог законодавства. Планування перевірок, їх види та механізм проведення. Міжнародна система екологічного управління (ДСТУ ISO 14000). Мета, об'єкти та досвід розвитку екологічної сертифікації в Україні і європейських країнах. Сертифікація у відповідності з ISO 9000 та ISO 14000.

Тема 7. Компетенція органів управління в екологічній діяльності. Державні органи загальної компетенції. Державні органи спеціальної компетенції.	10	4	2	4				
Тема 8. Організація системи державних органів щодо спостережень за станом навколишнього природного середовища України.	10	4	2	4				
Тема 9. Порядок проведення інспекторських перевірок по дотриманню природокористувачами вимог законодавства. Планування перевірок, їх види та механізм проведення.	10	4	2	4				
Тема 10. Міжнародна система екологічного управління (ДСТУ ISO 14000).	8	4	2	2				
Тема 11. Мета, об'єкти та досвід розвитку екологічної сертифікації в Україні і європейських країнах. Сертифікація у відповідності з ISO 9000 та ISO 14000.	10	4	2	4				
Разом за змістовним модулем 2	48	20	10	14				
Всього годин:	90	36	24	30				

IV. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1. ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1.

Сутність управління природокористуванням та охороною довкілля.

Наукові та правові основи організації господарської діяльності. Підприємництво. Методологічні та правові засади організації управління в екологічній діяльності. Процеси і процедури організації управління. Організація державного управління в екологічній діяльності України. Організація управління в екологічній діяльності органами місцевого самоврядування. Організаційно-економічний механізм управління екологічною діяльністю.

Тема 1. Наукові та правові основи організації господарської діяльності. Підприємництво.

Наукові основи організації господарської діяльності. Теорія організації. Поняття “організація”. Аспекти “організації”. Механізми суспільної організації. Господарська діяльність. Учасники відносин у сфері господарювання. Сфера господарських відносин. Господарсько-виробничі відносини. Організаційно-господарські відносини. Внутрішньогосподарські відносини. Розмежування відносин у сфері господарювання. Підприємництво. Елементи організації виробництва. Засоби виробництва. Первинною ланкою організації виробництва.

Тема 2. Методологічні та правові засади організації управління в екологічній діяльності.

Методологічні засади організації управління. Організаційні відносини. Лінійна та функціональна форма організаційних відносин. Субординація і координація. Мета і задачі науки організації управління в екологічній діяльності. Головні елементи організації управління. Групи функцій в організації. Структура організації. Структурні організаційні відносини. Процесні організаційні відносини. Механізм дій і механізм використання закону. Роль законів в організації управління в екологічній діяльності. Принципи статистичного стану організації. Принципи динамічного стану організації.

Тема 3. Процеси і процедури організації управління.

Процеси і процедури організації управління. Процес управління, його зміст, основні характеристики. Ознаки управління як процесу. Властивості процесу управління. Підходи до формування процесу управління. Класифікація управлінських операцій. Поділ управлінських операцій. Основні підходи до проектування оргструктур. Методи формування схем організаційних структур. Ефективність організації управління. Регламентування в системі управління. Функціональна матриця. Матрична схема повноважень по прийняттю рішень. Документограми і органіграми. Завдання проектування організації управління. Нормативно-правові акти і положення. Нормативно технологічні регламенти. Організаційно – розпорядча документація. Положення про посади. Категорії посад.

Тема 4. Організація державного управління в екологічній діяльності України.

Організація державного управління в екологічній діяльності України. Поняття функції державного управління в сфері екології. Розподіл і перерозподіл природних ресурсів. Облік природних ресурсів. Просторово-територіальний устрій об'єктів природи. Планування використання і охорони навколишнього середовища. Прогнозування, спостереження і інформування. Контроль. Екологічна експертиза. Рішення спорів. Служби охорони навколишнього середовища в Україні.

Тема 5. Організація управління в екологічній діяльності органами місцевого самоврядування.

Стратегічні завдання місцевих органів влади в сфері екологічної діяльності. Мета місцевого екологічного управління. Територіальна громада. Місцеві ініціативи. Екологічної компетенції місцевого самоврядування. Місцева екологічна політика та програма.

Тема 6. Організаційно-економічний механізм управління екологічною діяльністю.

Організаційно-економічний механізм управління екологічною діяльністю. Фундаментальні складові управління екологічною діяльністю. Екологічні закономірності. Регулятивні закони. Екологічна політика. Екологічна програма. Основа управління екологічною діяльністю. Кадастри. Екологічні механізми. Функціональні механізми. Управління екологічною діяльністю. Класифікацію управління екологічною діяльністю за системними ознаками.

Економічний механізм. Застосування ринкового економічного механізму. Складові організації управління екологічною діяльністю.

МОДУЛЬ 2. ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2.

Організаційна структура управління природоохоронною діяльністю. Компетенція органів управління в екологічній діяльності. Державні органи загальної компетенції. Державні органи спеціальної компетенції. Організація системи державних органів щодо спостережень за станом навколишнього природного середовища України. Порядок проведення інспекторських перевірок по дотриманню природокористувачами вимог законодавства. Планування перевірок, їх види та механізм проведення. Міжнародна система екологічного управління (ДСТУ ISO 14000). Мета, об'єкти та досвід розвитку екологічної сертифікації в Україні і європейських країнах. Сертифікація у відповідності з ISO 9000 та ISO 14000.

Тема 7. Компетенція органів управління в екологічній діяльності. Державні органи загальної компетенції. Державні органи спеціальної компетенції.

Компетенція органів управління в екологічній діяльності. Державні органи загальної компетенції. Законодавчі акти парламенту в сфері екологічної діяльності. Повноваження Рад національної безпеки і оборони України (РНБОУ) в сфері екологічної діяльності. Засоби реалізації Кабінетом Міністрів України своїх повноважень стосовно екологічної діяльності. Функції виконавчих органів сільських, селищних, міських рад. Структура органів державного управління спеціальної компетенції. Центральні органи виконавчої влади. Урядові органи державного управління із спеціальними повноваженнями. Повноваження Міністерства екології та природних ресурсів. Повноваження Державних служб, агентств, інспекцій, фондів в сфері екологічної діяльності України. Органи галузевої компетенції.

Тема 8. Організація системи державних органів щодо спостережень за станом навколишнього природного середовища України.

Організація служб охорони навколишнього середовища в Україні. Структура системи спостережень за станом навколишнього природного середовища України. Компетенція міністерств і відомств України щодо об'єктів спостережень за екологічною діяльністю. Мережа спостережень міністерств і відомств.

Тема 9.Порядок проведення інспекторських перевірок по дотриманню природокористувачами вимог законодавства. Планування перевірок, їх види та механізм проведення.

Порядок проведення інспекторських перевірок по дотриманню природокористувачами вимог законодавства. Планування перевірок, їх види та механізм проведення. Особливості перевірки режимних об'єктів. Порядок здійснення контролю за охороною навколишнього природного середовища на промислових об'єктах. Методика перевірки об'єкту. Підготовка до перевірки. Перевірка повітряохоронної діяльності. Перевірка водоохоронної діяльності. Перевірка водоспоживання. Перевірка водовідведення. Потенційні джерела забруднення поверхневих і підземних вод. Аналіз водоохоронної діяльності. Оформлення результатів перевірки. Екологічний контроль сільськогосподарських об'єктів.

Тема 10.Міжнародна система екологічного управління (ДСТУ ISO 14000).

Міжнародна система екологічного управління (ДСТУ ISO 14000). Стандарти системи ISO 14 000. Вимоги стандартів ISO серії 14000 до системи управління навколишнім середовищем. Проведення первинного екологічного аналізу та розробка екологічної політики. Організація розробки та впровадження системи управління навколишнім середовищем. Планування екологічної діяльності. Розробка та впровадження системи управління навколишнім середовищем. Аналіз та вдосконалення системи управління навколишнім середовищем. Документальне оформлення системи управління навколишнім середовищем.

Тема 11.Мета, об'єкти та досвід розвитку екологічної сертифікації в Україні і європейських країнах. Сертифікація у відповідності з ISO 9000 та ISO 14000.

Мета, об'єкти та досвід розвитку екологічної сертифікації в Україні і європейських країнах. Екологічні вимоги європейського ринку і мета екологічної сертифікації. Сертифікація у відповідності з ISO 9000 та ISO 14000. Екологічна сертифікація підприємства. Мета екологічної сертифікації. Екологічна сертифікація в європейських країнах. Об'єкти системи екологічної сертифікації та її основні компоненти. Досвід розвитку екологічної сертифікації в Україні і сусідніх країнах. Основні компоненти системи екологічної сертифікації.

V. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Максименко Н. В., Задніпровський В. В., Клименко О. М. Організація управління в екологічній діяльності: Підручник для студентів екологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. – 340 с.
2. Максименко Н.В. Організація управління в екологічній діяльності: [підручник для студентів екологічних спеціальностей вищих навчальних закладів] Н. В. Максименко, В. В. Задніпровський, Р. О. Квартенко; вид. 3-тє, перероб. і доп. – Х. : ХНУ імені Каразіна, 2011. – 282 с. – (Навчально-наукова серія "Бібліотека еколога").
3. Шмандій В. М., Солошич І. О. Управління природоохоронною діяльністю: Навч. посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 296 с.
4. Бондар Л. О., Курзова В. В. Екологічне право України у запитаннях і відповідях. Навчальний посібник. – Харків: "Ксилон", 2006. – 245 с.
5. Покоłodна М.М., Разметаєв С.В., Телюра Н.О. Екологічне право в малюнках і схемах для всіх / С.В. Разметаєв (ред.). —Харків: 2002. — 46 с.
6. Ткаченко О.В., Шарапова С.В. Екологічне право України: питання та відповіді. —Харків: Торнадо, 2004. — 76 с.

Додаткова:

1. Екологічний аудит: Підручник / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, В. М. Навроцький. - К.: Вицашк. 2000. - 344 с.
2. Екологічний менеджмент і аудит: Навч. посібник / С. М. Літвак та інші. – Друге видання. – К.: ВД "Професіонал", 2006. – 200 с.
3. Д.П. Іванюк, І.В.Шульга. Управління природоохоронною діяльністю: Навч. посібник. – К.: Алерта, 2007. – 368 с.
4. Шмандій В. М., Солошич І. О. Управління природоохоронною діяльністю: Навч. посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 296 с.

Нормативно-правові акти законодавства України:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. –1996. -№ 30. – Ст. 141; <https://cutt.us/Pv82D>
2. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року – К.: Юрінком Інтер, 2008; <https://cutt.us/Ft1gw>
3. Лісовий кодекс України, 2006 р. – К.: Юрінком Інтер, 2008; <https://cutt.us/3FnGf>

4. Водний кодекс України від 20 липня 1995 р. –К.: Юрінком Інтер, 2008;
<https://cutt.us/UzghU>
5. Кодекс України про надра від 27 липня 1994 р. –К.: Юрінком Інтер, 2008; <https://cutt.us/E5ZcW>
6. Господарський Кодекс України. Господарський процесуальний Кодекс України: Офіційний текст // Міністерство юстиції України. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 304 с; <https://cutt.us/AKqqZ>;
<https://cutt.us/AKqqZ>
7. Цивільний кодекс України. Офіційний текст // Міністерство юстиції України. -К.: Юрінком Інтер, 2008. –464 с.; <https://cutt.us/LomOC>
8. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року – Х.: ТОВ “Одісей”, 2008. –256 с.; <https://cutt.us/d2bS5>
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року –К., 2008; <https://cutt.us/Zffm4>
10. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р.// <https://cutt.us/RJR6E>
11. Про питну воду та питне водопостачання: Закон України від 10 січня 2002 р.; <https://cutt.us/hKZJD>
12. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 червня 2001 р. // <https://cutt.us/7euuX>
13. Про охорону атмосферного повітря: Закон України в редакції від 21 червня 2001 р.// <https://cutt.us/JQS7y>
14. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16 червня 1992 р. // <https://cutt.us/FTYc2>
15. Про рослинний світ: Закон України від 9 квітня 1999 р.// <https://cutt.us/OTZYk>
16. Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону: Закон України від 10 лютого 2000 р.// <https://cutt.us/IxmQU>
17. Про тваринний світ: Закон України від 8 грудня 2001 р.// <https://cutt.us/qvZlb>
18. Про Червонукнигу України: Закон України, 2002 р.// <https://cutt.us/IEpYI>
19. Про мисливське господарство і полювання: Закон України від 22 лютого 2002 р.// <https://cutt.us/cnpEU>
20. Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них: Закон України від 6 лютого 2003 р.// <https://cutt.us/VV687>
21. Про екологічний аудит: Закон України від 24 червня 2004 р.// <https://cutt.us/OtVQc>

22. Про екологічну мережу України: Закон України від 24 червня 2004 р. // <https://cutt.us/Op9uH>
23. Про туризм: Закон України в редакції від 18 листопада 2003 р. // <https://cutt.us/Op9uH>
24. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 08 лютого 1995 р. // <https://cutt.us/04eXf>
25. Про поводження з радіоактивними відходами: Закон України від 30 червня 1995 р. // <https://cutt.us/y0FIQ>
26. Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення: Закон України від 24 лютого 1994 р. // <https://cutt.us/DVABr>
27. Про відходи: Закон України від 5 березня 1998 р. // <https://cutt.us/DBKvu>
28. Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від 13 липня 2000 р. // <https://cutt.us/IEda2>
29. Про землеустрій: Закон України від 22 травня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. –2003. –№ 36. –Ст. 282; <https://cutt.us/OiuVT>
30. Про охорону земель: Закон України від 19 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. –2003. –№ 39. –Ст. 349; <https://cutt.us/r6q65>
31. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 червня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. –2003. –№ 39. –Ст. 350 // <https://cutt.us/c2GhD>
32. Про захист рослин: Закон України від 14 жовтня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. –1998. –№ 50-51. – Ст. 310 // <https://cutt.us/7PBzj>
33. Про пестициди і агрохімікати: Закон України від 2 березня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. –1995. –№ 14. –Ст. 91 // <https://cutt.us/zKKMm>
34. Про карантин рослин: Закон України від 30 червня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. –1993. –№ 34. –Ст. 352 // <https://cutt.us/YqGB7>
35. Підзаконні нормативно-правові акти законодавства України.

Інформаційні ресурси:

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>
2. www.ligazakon.ua
3. www.nau.kiev.ua
4. <https://ovu.com.ua/>

5. Кабінет Міністрів України
<https://www.kmu.gov.ua/>
6. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України
<https://mepr.gov.ua/>
7. Державна екологічна інспекція України
<https://www.dei.gov.ua/>
8. Державне агентство водних ресурсів України
<https://davr.gov.ua/>
9. Державне агентство лісових ресурсів України
<https://forest.gov.ua/>